

Elhunyt Dr. Nagy József, az SZTE BTK Neveléstudományi Intézet Professzor Emeritusa

Prof. Dr. Nagy Józsefet családja és hozzátartozói mellett a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetének munkatársai is gyászolják. A neveléstudomány fejlődését alapvetően meghatározó művei velünk maradnak, emlékét tisztelettel megőrizzük. Nyugodjon békében!

Mély fájdalommal és megrendüléssel tudatjuk mindazokkal, akik ismerték, becsülték és szerették, hogy Nagy József professzor a hazai pedagógiai kutatás és tanárképzés egyik legkiemelkedőbb képviselője 2021. június 20-án elhunyt.

Nagy Józsefet 2020 novemberében tanítványai és tisztelői köszöntötték 90. születésnapján. A kutatás és a képzés terén egyaránt maradandót alkotott. Tanárok, a pedagógiai fejlesztés terén dolgozó szakemberek és kutatók generációit indította el pályáján, akiknek a tudása a rendszerváltozás utáni évtizedekben a közoktatás fejlesztésének egyik legjelentősebb erőforrása volt.

Közel hat évtizedes kutatói munkássága során a magyarországi pedagógia több területét alapvetően megújította. A hatvanas évektől kezdődően számos nagyszabású empirikus vizsgálatot, országos reprezentatív felmérést végzett a nemzetközi élvonalat képviselő tudományos keretek között. Különböző kutatási programjaiból egész könyvsorozatok jelentek meg. Az alapvető készségek (írás, olvasás, számolás, szöveges feladatok megoldása) fejlődési folyamatainak feltárása (l. a Standardizált készségmérő tesztek sorozatot), és az általános iskola felső tagozatának tantárgyait átfogó tudásszintmérő tesztek (l. a Standardizált témazáró tesztek 18 kötetét) kidolgozásának folyamata meghonosította a nagy tanulói népességre kiterjedő adatgyűjtés technológiáját. E kutató-fejlesztő munka során nálunk Nagy József használta elsőként az akkor forradalmi újításnak tekintett számítógépes statisztikai elemzéseket.

Az óvoda-iskola átmenet adaptív rendszerének kialakítása (Iskolaelőkészítés és beiskolázás, 1974; A kompenzáló beiskolázási modell, 1974) nagy hatást gyakorolt az iskolakezdés problémáinak kezelésére (5-6 éves gyermekeink iskolakészültsége, 1980). A kutatási program keretében kidolgozott mérőeszközök (PREFER, 1986, majd a DIFER, 2004) mind a mai napig eredményesen segítik az óvodai nevelést és a differenciált fejlesztést az iskola első éveiben. Ezeknek a teszteknek ma már a digitalizált változatai is rendelkezésre állnak az online számítógépes mérésekhez, és hasonló új generációs mérőeszközök kifejlesztését is inspirálják. Nagy József másik, még az 1970-es években elindított kutatási programja, a műveleti képességek struktúrájának és fejlődésének feltárása (A rendszerezési képesség kialakulása. Gondolkodási műveletek, 1987, 1990) lerakta a pedagógiai kontextusban végzett képességkutatás alapjait.

Az akkori József Attila Tudományegyetemen 1991-ben Nagy József hozta létre az Alapműveltségi Vizsgaközpontot, melynek igazgatói feladatait évekig ellátta. A tantárgyi feladatbankok kidolgozásával és standardizálásával a vizsgaközpont jelentősen hozzájárult a pedagógiai értékelési kultúra fejlődéséhez. Az oktatásméлет más területein is átfogó kísérleti programokat irányított, nevéhez fűződik számos innováció (pl. témakompenzációs oktatás) és külföldi modell adaptálása, továbbfejlesztése (programozott oktatás, mikroszámítógépes oktatás).

Elméleti kutatásaival, átfogó igényű elemzéseivel és széles körben hivatkozott monográfiáival Nagy József megalapozta és elindította a hazai pedagógia rendszerszemléletű

modellezését (Köznevelés és rendszerszemlélet, 1979), új fogalomrendszert alkotott a tudás kialakulása, fejlődése, a tananyag elemzése és a tanulás folyamatainak értelmezése területén (A tudástechnológia elméleti alapjai, 1985). Az ezredforduló éveiben a személyiségfejlődés és a nevelés átfogó, koncepcionális kérdéseivel foglalkozott (Nevelési kézikönyv, 1996). Két éven keresztül, 1997 és 1999 között publikálta tanulmány-sorozatát, melyben a pedagógia alapproblémáit vette sorra, és új megoldási lehetőségeket javasolt a rokon tudományágakban (pl. kognitív pszichológia, szociálpszichológia, humán-etológia) felhalmozott kutatási eredmények alapján. A tanulmány-sorozat képezte az oktatás és nevelés problémáit egységes fogalmi keretben tárgyaló könyvének alapját (XXI. század és nevelés, 2000).

Nagy József 1961-től a Szegedi Tudományegyetem, illetve a korábbi József Attila Tudományegyetem oktatója volt. Közel egy évtizeden keresztül vezette a Pedagógiai Tanszéket (a mostani Neveléstudományi Intézet elődjét). Kutató- és oktatómunkája mellett jelentős szerepet vállalt a tanárképzés és a posztgraduális képzés strukturális és tartalmi megújításában. Kezdeményezője és megalkotója volt a 70-es években a pedagógia kiegészítő szak programjának, tantervének és tananyagainak, melybe már akkor beépítette egy nyugati értelemben vett, társadalomtudományként értelmezett modern pedagógia számos elemét.

A tanszéken folyó posztgraduális és tudományos továbbképzésben Nagy József szerepe, személyisége évtizedeken keresztül meghatározó volt. A 70-es évektől több kandidátusi és mintegy harminc egyetemi doktori értekezés témavezetője volt. A magyarországi PhD képzés elindulásakor Nagy József vezetésével kezdődött Szegeden a neveléstudományi PhD képzés „A kognitív kompetencia fejlődése és fejlesztése” című doktori program keretében. A programban kilencen szereztek doktori fokozatot, mindannyian egyetemen dolgoznak, közülük négy már egyetemi tanár. A 2003-ban megalapított Neveléstudományi Doktori Iskolának alapító tagja, és haláláig törzstagja volt. Az ő kezdeményezésére jött létre az MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport, amelyet 2000-ig vezetett.

Nagy József szegedi egyetemi munkája mellett évekig a veszprémi Országos Oktatástechnikai Központ tudományos igazgatóhelyetteseként, majd 1989-90-ben a budapesti Oktatáskutató Intézet főigazgatójaként is tevékenykedett. Tudományszervezőként is jelentős hatást gyakorolt a magyarországi pedagógiai kutatómunka fejlődésére. Évekig elnökként irányította a Közoktatási Kutatások Tudományos Tanácsát, nevéhez fűződik a pedagógiai kutatás-finanszírozás modern pályázati rendszerének meghonosítása, és az eredmények értékelési rendjének kialakítása. E tevékenysége eredményeként jelent meg az Akadémiai Kiadónál a Közoktatási kutatások sorozat közel 30 kötete. Évekig részt vett az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok és a Felsőoktatási Kutatási Fejlesztési Program pedagógiai területeinek irányításában. A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottságának társelnöke volt, és tagja volt a Magyar Akkreditációs Bizottság Pedagógiai Szakbizottságának is.

Nagy József széleskörű nemzetközi kapcsolatai közül kiemelkedik a hamburgi UNESCO Institute for Education, mellyel együttműködve a 70-es évek elejétől rendszeresen részt vett kutatási projekteknél, illetve több alkalommal dolgozott külföldön az UNESCO felkért szakértőjeként. 1971-72-ben Franciaországban, 1987-88-ban Sri Lankán végzett hosszabb kutató-fejlesztő munkát. Évekig tagja volt a Network Educational Sciences Amsterdam (NESA) vezető testületének, és tagja volt a Curriculum Journal szerkesztő-bizottságának.

Nagy József több évtizede vállalt vezető szerepet a közoktatás reformjában. Egyik kezdeményezője volt a Nemzeti alaptanterv kidolgozásának. Részt vett az érettségi vizsga reformját előkészítő bizottság munkájában. Irányította a diagnosztikus vizsga-konceptió kidolgozásával kapcsolatos munkákat, majd az alapműveltségi vizsga bevezetését előkészítő kutatásokat.

Kutató és oktató munkáját nyugdíjba vonulása után is töretlen lendülettel folytatta, és több nagyobb léptékű kutatási programot is irányított, többek között az óvodás és kisiskolás gyermekek alapkészségeinek fejlődési folyamatát feltáró országos vizsgálatot is vezette. Munkatársaival együtt kidolgozta a DIFER Programcsomagot. E készsémérő és -fejlesztő programcsomag gyorsan elterjedt, ma már szinte minden óvodában, iskolában alkalmazzák. A DIFER tesztrendszerhez kapcsolódóan egy készségfejlesztéssel foglalkozó könyvsorozatot szerkesztett, amelynek egyes kötetei tesztek által feltárt hiányosságok pótlását, a tanulók differenciált fejlesztését segítik. Foglalkozott a tanórai keretek között megvalósítható, tantárgyi tartalmakra építő képességfejlesztés lehetőségeivel is, ehhez kapcsolódóan iskolai képességfejlesztő kísérleteket vezetett. Munkatársaival kidolgozta a szövegfeldolgozó képességfejlesztés módszereit. Ennek eredményeit általánosítva elméletileg megalapozott egy alapvetően új szemléletű módszert, amely kritériumorientált fejlesztés néven vált ismertté.

Nagy József munkássága nagy hatást gyakorolt a magyarországi pedagógiai kutatás fejlődésére. Sokszínű, eredményekben rendkívül gazdag tudományos pályafutása minden kutató számára példaként szolgálhat.

Több ezer tanítványa és tisztelője nevében ezúton búcsúzunk Professzor Úrtól!